

MAGISTERI, EDUCACIÓ FÍSICA I ESPORT UNIVERSITARI: XIFRES I PERCEPCIONS¹

Fidel Molina Luque

1. INTRODUCCIÓ

L'esport escolar representa una inestimable contribució a l'adquisició d'hàbits d'higiene, salut i convivència en l'ensenyament primari. En aquest sentit és de suposar que el mestre especialista en educació física ha de ser una peça clau en l'inici al «gust» de la població infantil per l'esport.

Al llarg de l'ensenyament secundari els professors llicenciats d'educació física continuen i potencien aquest gust per la pràctica esportiva. Malgrat això, sembla que quan s'inicien els estudis universitaris, almenys en l'aspecte curricular, ja no «apareixen» assignatures o crèdits relacionats amb l'educació física i l'esport, a excepció de les llicenciatures que imparteixen els INEF i la nova especialitat d'educació física a la diplomatura de magisteri.

En aquesta línia, cal palesar com la pràctica esportiva va disminuint entre la població amb l'edat. A la nostra societat postindustrial, l'esport ho abarca tot i s'ha fet quotidià (Cagigal, 1981 p. 4-5); ocupa un dels llocs privilegiats quant a l'atenció i dedicació de la població en els seus moments d'oci: per mera diversió, com a activitat de relació, amb ànim de millorar les capacitats corporals i mentals (higiene i salut), etc. Els mass mèdia es fan resso de la pràctica esportiva, proliferen gimnassos, clubs i associacions esportives. Malgrat això, de vegades la «difusió» o popularització de l'esport no

---

1. Aquesta comunicació recupera dades i textos de la presentada al I Congrés de les Ciències de l'Educació Física i l'Esport (INEFC-Lleida, maig 1993) sota el títol de «Sociología, deporte y universidad: una percepción desde la Facultad de Educación de Lleida». Sobre aquest base, l'actualització ha estat realitzada al llarg del primer trimestre d'aquest curs 1993-1994.

comporta necessàriament ni únicament l'augment de practicants, sinó l'augment del consum i del mercat esportiu (Barbero, 1991 p.175-176).

En aquest sentit, la universitat té una situació privilegiada en tant que agrupa una part important de la població que per una banda té una edat ideal² per a la pràctica esportiva i per altra banda, compta amb una certa disposició de temps lliure, dins d'una oscietat que ja en essència participa de la «civilització de l'oci» (Dumazedier, 1962; utilitzat per Negre, 1992).

Una altre qüestió diferent és si les infraestructures i altre condicionaments socioeconòmica i culturals ajuden en aquest sentit o no; entre d'altres exemples, podríem destacar com les demandes de la majoria dels universitaris sembla que van cada vegada més en la línia d'una pràctica distesa i relaxada. En canvi, en l'oferta, sembla predominar l'estímul perquè solament una minoria tècnica competeixi als campionats esportius organitzats d'una manera més formal (García Farrando, 1990 p.163). Tanmateix, això sembla relativitzar-se, almenys amb les dades que utilitzem a la Facultat de Ciències de l'Educació (Molina, 1993). Sembla ser que realment hi ha oportunitats per als integrants de la «contracultura esportiva» de la massa, que prefereix l'activitat física i el joc en comptes de la competició, escollint i demanant principalment activitats de manteniment, relació i diversió.

2. L'ESPECIALITAT D'EDUCACIO FISICA DINS LA DIPLOMATURA DE MAGISTERI A LLEIDA

A l'hora d'emmarcar més concretment la situació actual del nou pla d'estudis de magisteri que s'ha iniciat a la Facultat de Ciències de l'Eduació de Lleida, hem cregut oportú realitzar també unes precisions estadístiques que en ordre a la comparació entre les diverses especialitats poden oferir alguna informació significativa en la reflexió sobre la realitat acadèmica, en relació als cursos 1992-1993 i 1993-1994.

Són poques dades, però com a mínim, itneressnats i reflecteixen fidelment una situació peculiar:

a) Podem constatar, en principi, com ha evolucionat el percentatge de matriculats segons el sexe (gènere). En el curs 1992-1993 va ser l'única especilaitat dels estudis de magisteri en què es va donar un nombre més elevat d'homes que de dones, en una proporció una mica superior de 2 a 1: més concretament un 69 % d'homes per un 31 % de dones. El cas més favorable en relació a un percentatge més lat relatiu representa pràcticament sols una quarta part de la seva matrícul: 26 % d'homes entre les altres especilaitats, el de l'educació musical, representa pràcticament sols una quarta part de la seva matrícula: 26 % d'homes davant del 74 % de dones. En el còmput total dels alumnes de primer curs de magisteri, els homes representen un 30

---

2. Que la joventut sigui una edat ideal dins del cicle vital, no vol dir que sigui l'única: l'esport no té edat per a la seva pràctica i gaudiment.

%, mentre que les dones són pràcticament el 70 %; és a dir, una proporció similar, però inversa, a l'existent en relació a l'especialitat d'educació física.

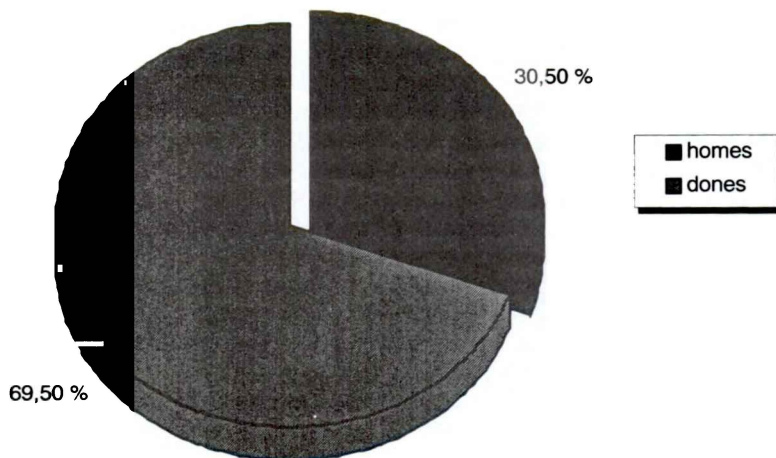
En canvi, en el present curs 1993-1994 (alumnes de primer curs) els percentatges han variat significativament: el percentatge de dones (55 %) supera clarament el d'homes (45 %). De tota manera, comparativament, continua sent l'especialitat que compta amb un percentatge relatiu més alt d'homes. En aquest sentit, en el comput total dels alumnes de primer curs de magisteri això s'ha vist reflectit en un percentatge encara més alt pel que fa a les dones (24 % per un 76 %). La qual cosa està molt en la línia dels percentatges generals que s'observen i que han permès parlar de la feminització del magisteri (Lerena, 1985; Masjoan, 1992) (Vegeu el gràfic 1).

b) Quant a la motivació inicial, podem comparar les dades entre els dos cursos en relació a la prioritat d'opció manifestada pels alumnes a l'hora de formalitzar la seva preinscripció. Pel que fa al curs 1992-1993, és l'única especialitat en la que hi ha un nombre més elevat d'alumnes que han escollit una o més opcions abans que la magisteri-educació física: sols un 37,5 % la van escollir en primera opció.

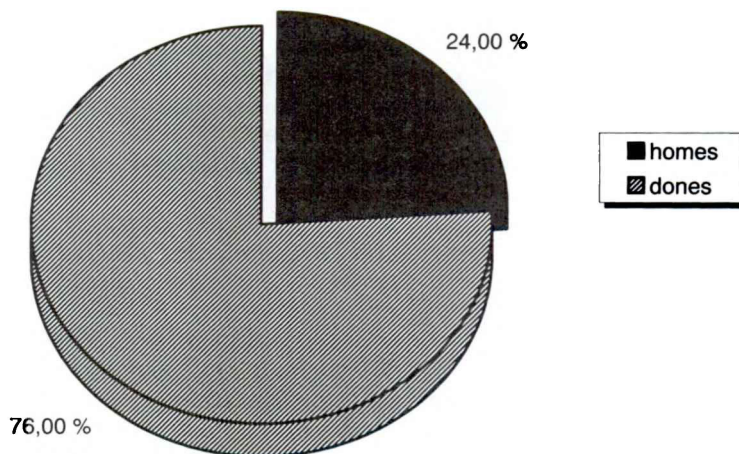
Pel que fa al curs 1993-1994 aquests percentatges s'han matitzat una mica (43 %), tot i que encara no arriben al 50 % els alumnes que van escollir aquesta diplomatura en primera opció (Vegeu el gràfic 2).

Una explicació, entre d'altres, és que realment l'opció d'estudiar educació física (INEF) és prioritària -per a molt alumnes de magisteri- en detriment de l'opció «docent» (magisteri). Una situació substitutiva dels estudis cursats als INEF -en no poder realitzar-los- és l'especialitat d'educació física en magisteri: entre els estudiants que declaren que han escollit l'opció d'INEF abans que la de magisteri i/o els que manifesten que estudiarien INEF en comptes de magisteri si poguessim, conformaven el 78 % (curs 1992-1993) i el 63 % (curs 1993-1994). Els percentatges han baixat en el present curs acadèmic, la qual cosa ens podria fer pensar en una relació amb la davallada de la matriculació d'homes, sobretot si comparem, per exemple, que el 62 % dels homes ha manifestat que en el aprimer a opció va escollir els estudis d'INEF, en canvi aquest percentatge baixa a un 52 % entre les dones; malgrat això, davant la pregunta «si en comptes d'estudiar magisteri-especialitat educació física poguessis estudiar INEF, ho faries?», entre els homes el 62 % contesta afirmativament... però és que entre les dones aquest percentatge es similar, àdhuc superior: el 64 % de les dones estudiarien INEF si poguessin.

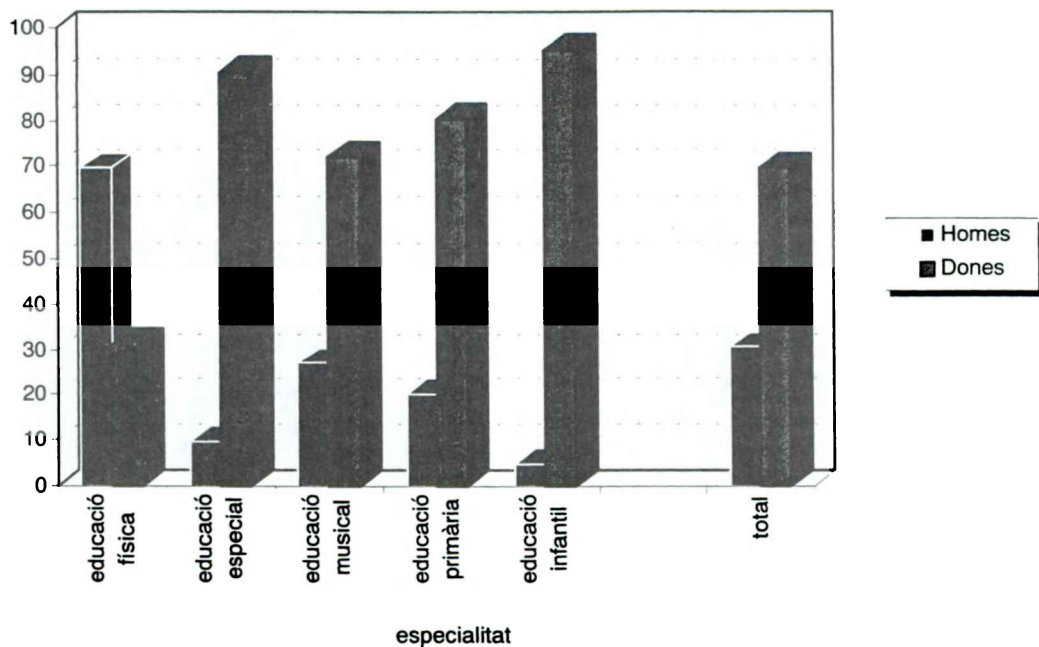
alumnes matriculats el curs 1992-1993
distribució per sexes

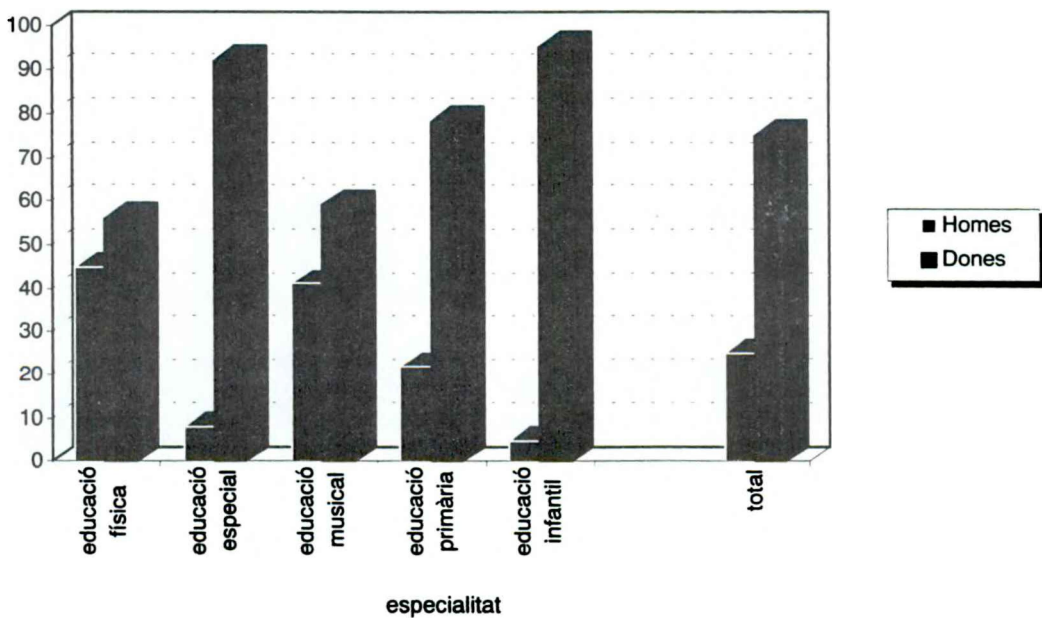
alumnes matriculats el curs 1993-1994
distribució per sexes

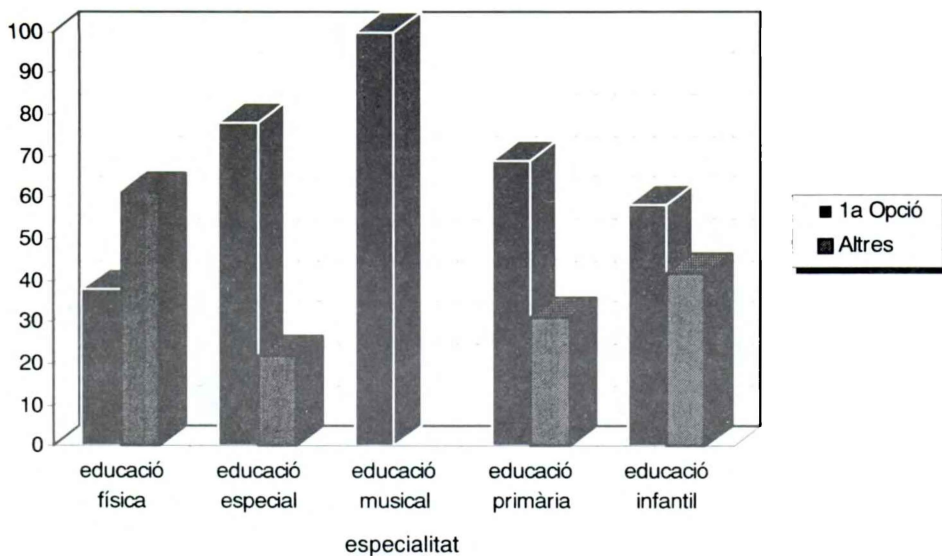
% d'alumnes matriculats a les diferents especialitats de magisteri el curs 1992-1993
distribució per sexes

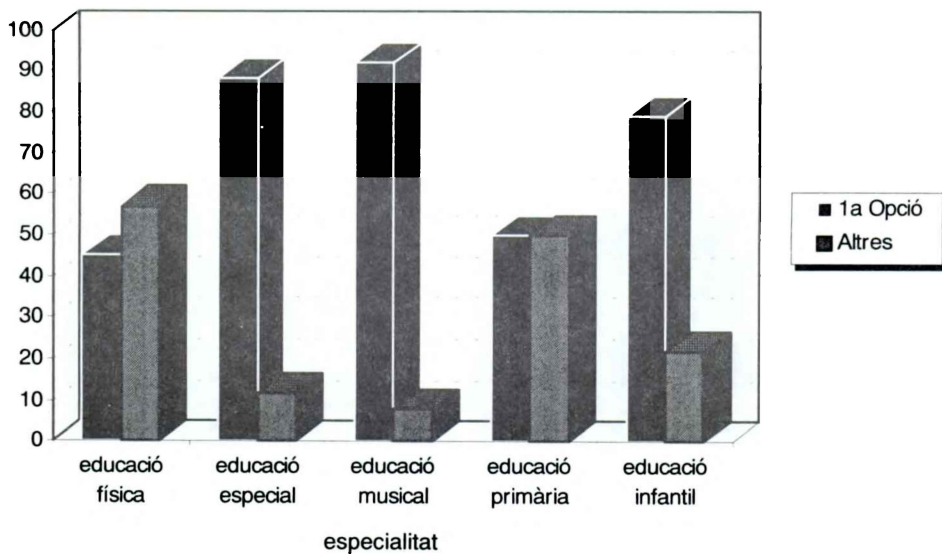
% d'alumnes matriculats a les diferents especialitats de magisteri el curs 1993-1994
distribució per sexes

% d'alumnes preinscrits a magisteri per al curs 1992-1993
distribució per prioritats d'opció

% d'alumnes preinscrits a magisteri per al curs 1993-1994
distribució per prioritats d'opció

3. EL GRUP DE DISCUSSIO: DISCURSOS I PERCEPCIONS

En un altre ordre de coses i per a realitzar l'aproximació a la percepció que tenen els estudiants en relació a l'esport universitari i a la valoració que en termes generals poden fer de la pràctica esportiva, vam decidir desenvolupar un grup de discussió amb alumnes de magisteri.

En la selecció d'actuantos vam tenir en compte les relacions que es poden donar, més que els elements en si. Els criteris de selecció són criteris de pertinença: «incloure en el grup a tots els que reproduïxin mitjançant el seu discurs, relacions rellevants» (Ibañez 1986 p.264). En aquest sentit, vam seleccionar a un alumne i una alumna de l'especialitat d'educació física, a un alumne i una alumna d'una altra especialitat però pertanyents al Club d'Esports de Magisteri (CEM) i, finalment, a un alumne i una alumna no pertanyents ni a l'especialitat d'educació física ni al CEM, i que a més es declaraven obertament «no practicants» en el tema esportiu. Aquest disseny respon a la idea de facilitar la interacció verbal, articulant el grup entre la homogeneïtat i la heterogeneïtat, per a participar dels avantatges que poden suposar -al mateix temps- un grup bàsic i un grup de treball (les parts «representants» són: l'especialitat, el club d'esports, la «pràctica-no pràctica esportiva» i el gènere).

En aquesta línia metodològica qualitativa, arribem a la situació pròpiament sociològica de la reinterpretació (Berger-Kellner, 1985 utilitzat per Negre, 1992), explicant el discurs i les conclusions que poden derivar-se de la dinàmica que comporta el grup de discussió.

- a) En primer lloc, es constata una falta de compromís i interès real per part dels propis alumnes, que es tradueix en poca constància i participació en les activitats ofertes («a les que de vegades s'apunten i després no hi van»). Els alumnes universitaris estan preocupats prioritàriament per altres activitats més preemptòries com per exemple «els propis estudis, algun treball complementari més o menys eventual, el nuviatge, etc».
- b) En aquest sentit, s'ha de ressaltar alguna opció que destaca la forta competència que comporta una gran oferta «exterior» a la Universitat: gimnassos, clubs, etc. que permeten practicar esport fora de l'àmbit estrictament universitari, oferint molt bones condicions d'instal.lacions i vestuaris, a més d'una gran varietat d'esports i activitats físiques juntament amb una flexibilitat d'horaris, que pràcticament presenten alternarives «a la carta».
- c) En tot cas, es valora sobretot l'aspecte de relació social i d'integració. Les activitats esportives i de recreació són, en principi, un primera «excusa» per a relacionar-se i entaular amistat amb els companys de carrera i posteriorment amb altres universitaris.

Aquesta vessant més lúdica, de relació, d'integració i de «vàlvula d'escapament» té major interès globalment que la vessant de competició; aquesta pot existir com al.licient a posteriori i com element una mica anecdòtic i puntual.

d) La participació de les dones, més escassa en comparació a la dels homes, es veu incrementada en l'actualitat amb l'especialitat d'educació física. Els alumnes expliquen aquestes diferències per la manca de tradició esportiva a la nostra societat, en relació a les dones. Evidentment, no és una qüestió biològica (de sexe) sinó més aviat una qüestió sociocultural (de gènere) que va canviant lentament.

Es donen explicacions per a tots els gustos: des de nois que pensen que hi ha moltes noies que es dediquen més als seus estudis i ano empolstrar-se («són més figures...»), fins a les mateixes noies que no accepten explicacions «masclistes» i a més pensen que en aquests mateixos termes culturals masclistes, tenen lloc pressions més o menys indirectes en relació a la suposada «lletjor» dels tipus femenins musculosos o a les noies «excessivament» interessades per l'esport; sense oblidar entre aquestes pressions, l'estranyesa que causa, en molts ambients, que una moia practiqui alguns esports determinats, o la negativa d'alguns nois a jugar amb les noies perquè diuen que són més «maldestres»...

e) Hi ha una certa unanimitat en la creença que, en la recentment creada facultat de Ciències de l'Educació, juntament amb aquests canvis socioculturals i de mentalitats, l'existència de l'especialitat d'«educació física» pot ser un motor important en la dinàmica esportiva universitària d'aquesta facultat, amb una resposta millor i més àmplia dels responsables acadèmics i del professorat en general, i amb una revitalització de la pròpia participació de l'alumnat.

La pràctica esportiva ha d'estar present com una realitat viva i participativa en totes les parcel·les d'aquesta societat, «on l'esport com a funció social va augmentant la seva significació i absorbint cada vegada un camp més ampli» (Huizinga, 1990 op.231). Els universitaris com a joves i estudiants han de trobar facilitats en el seu desenvolupament i a la vegada han de propiciar intercanvis i extrapolacions a d'altres àmbits socioculturals (món de treball, adults, tercera edat, etc.) amb el seu exemple i - el que és més important- amb la seva perseverança en aquesta pràctica esportiva, que ha de ser una constant no sols en una edat concreta, sinó en tot el cicle vital.

REFERENCIES I BIBLIOGRAFIA

BARBERO, J.I. «Deporte-Cultura-Cuerpo». Educación y Sociedad (1991), p. 169-178

BERGER, P.; KELLNER, H. La reinterpretación de la sociología. Madrid: Espasa-Calpe, 1985.

CACIGAL, J.M. Deporte: Espectáculo y Acción. Barcelona: Salvat, 1981.

DUMAZEDIER, J. Vers une civilisation du loisier. París: Seuil, 1962.

GARCIA FERRANDO, M. Aspectos Sociales del Deporte. Una reflexión sociológica. MADRID: Alianza, 1990

HUIZINGA, J. Homo Ludens. Madrid:Alianza, 1990

IBAÑEZ, J. Más allá de la sociología. El grupo de discusión: técnica u crítica. Madrid: Siglo XXI, 1986

NEGRE, P. «Tiempo libre y ocio en Cataluña» [Comunicació presentada al IV Congreso Español de Sociología (FES). Madrid, 24-26 de setembre 1992] (mimeografiat).

PUIG, N.; MASNOU, M. «Els itineraris esportius de la població juvenil».: Zaragoza, A.; Puig, N. Oci, Esport i Societat. Barcelona, OOU, 1990, p.219-238

VV.AA. Materiales de Sociología del Deporte. Madrid: La Piqueta, 1992

ZARAGOZA, A. «L'oci a les societats avançades». A Zaragoza, A. Puig, N. Oci, Esport i Societat. Barcelona, PPU, 1990, p.3-33